

مطالعه عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی زنان شهری (مورد مطالعه: شهر بابل)

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۷/۲۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۱۸

عهدیه اسدیپور^۱، مرتضی مسرور علی نوده‌ی^۲

از صفحه ۹۷ تا ۱۲۰

چکیده

زمینه و هدف: از دیرباز امنیت یکی از نیازهای اولیه بشر بوده است که به عنوان حق بنیادین و پیش-نیازی برای ابقا و ارتقای رفاه و سلامت مردم مطرح می‌شود. هدف اصلی پژوهش پیش‌رو این است که عوامل اجتماعی تأثیرگذار بر میزان احساس امنیت اجتماعی زنان شهری بابل را مورد بررسی قرار دهد.

روش‌شناسی: پژوهش پیش‌رو از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت، توصیفی-تحلیلی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری متشکل از زنان بالای ۱۸ سال شهر بابل است که براساس نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای تعداد ۳۷۴ نفر برگزیده شده‌اند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه محقق ساخته استفاده شده است. روایی تحقیق با استفاده از اعتبار صوری تأیید و پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ برای همه متغیرها بالای ۰/۷۴ برآورد شد. داده‌های جمع‌آوری شده در نرم افزار SPSS با استفاده از آزمون‌های آماری همبستگی و رگرسیون چندمتغیره مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که میزان احساس امنیت گروه نمونه در حد متوسط رو به پایین (میانگین ۲/۲۶ از ۵) بوده است. هم‌چنین بررسی فرضیات تحقیق نشان داد که بین متغیرهای سرمایه اجتماعی ($r=0/322$)، ارزیابی زنان از عملکرد نیروی انتظامی ($r=0/328$)، سطح اقتصادی-اجتماعی ($r=0/149$) و میزان استفاده از رسانه‌های ارتباطی ($r=-0/357$) با احساس امنیت اجتماعی زنان شهری رابطه‌ای معنادار دارد.

نتیجه‌گیری: با توجه با وضعیت نامطلوب احساس امنیت زنان در شهر بابل و احتمال اثرات نامطلوب آن در بلندمدت مانند کاهش مشارکت و حضور آنان در حوزه عمومی و در نتیجه سوق یافتن به سمت حوزه خصوصی، باید اقدامات و برنامه‌ریزی‌هایی جامع و کارآمد در راستای افزایش و ارتقای آن صورت پذیرد.

واژه‌های کلیدی: احساس امنیت اجتماعی، زنان، نیروی انتظامی، سرمایه اجتماعی، شهر بابل.

۱- دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی بررسی مسائل اجتماعی دانشگاه الزهرا و عضو گروه پژوهشی توانمندسازی خانواده‌های آسیب پذیر جهاد

دانشگاهی واحد علامه طباطبائی، تهران، ایران (نویسنده مسئول). رایانامه: ahdiehasadpour7503@gmail.com

۲- استادیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران. رایانامه: m.masroor@lihu.usb.ac.ir

از دیرباز امنیت^۱ یکی از نیازهای اولیه بشر بوده است به طوری که بسیاری از جنگ‌ها و صلح‌ها جهت بدست آوردن و حفظ امنیت رخ داده‌اند. این مهم توسط اندیشمندان و پژوهشگران نیز درک شده است. در اثبات این ادعا همین بس که مازلو^۲ (۱۹۸۱) در سلسله مراتب نیازها^۳، نیاز امنیت^۴ را پس از ارضای نیازهای اولیه طبقه‌بندی می‌کند. همان‌گونه که وجود امنیت مهم است، نبود آن نیز اثرات و پیامدهای منفی به بار آورده و آرامش خاطر انسان را از بین می‌برد و تشویق، اضطراب و ناآرامی جای آن را می‌گیرد. با توجه به دسته‌بندی‌های متعدد از امنیت، در این مطالعه امنیت از بُعد اجتماعی مدنظر است. علاوه بر این، امنیت در این پژوهش به عنوان یک احساس فرض شده است که می‌تواند براساس جنسیت متفاوت باشد.

در حقیقت، نگاه جنسیتی به پدیده احساس امنیت اجتماعی از این جهت دارای اهمیت است که امروزه با افزایش سطح تحصیلات زنان و مشارکت آنان در فعالیت‌های بیرون از خانه، شاهد حضور پررنگ آنان در عرصه‌های مختلف زندگی اجتماعی هستیم. از آنجایی که این مطالعه در شهر بابل - به عنوان نخستین شهر پرجمعیت استان مازندران - صورت می‌پذیرد، باید گفت نرخ اشتغال زنان شهر بابل در طی دو دهه اخیر تغییرات چشمگیری داشته است. براساس یافته‌های حاصل از سرشماری سال ۱۳۸۵، اشتغال زنان در سال‌های ۱۳۸۵ - ۱۳۸۰ شاهد روند صعودی ۱۴ درصد بوده است (قدس، ۱۳۸۷: ۱۲۹). این میزان در سال ۱۳۹۰، ۱۱/۹ درصد بوده است اما در سال ۱۳۹۵ با رشد چشمگیر ۱۷/۲ درصدی روبرو شده است که در طی سال‌های اخیر بی‌سابقه بوده است (مرکز آمار و اطلاعات راهبردی، ۱۳۹۳ و ۱۳۹۷). براساس داده‌های سرشماری سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵، امکان حضور و فعالیت اجتماعی زنان، خصوصاً در مشاغل خدماتی افزایش یافته است. قابل ذکر است که روند رو به رشد اشتغال زنان در بسیاری از شهرهای بزرگ کشور، شاید امری عادی به نظر آید، اما در شهر بابل امری

1- Security
2- Maslow
3-Hierarchy of Needs
4- Safety need

کم‌سابقه محسوب می‌شود. طبیعی است که زنان باید برای حضور مؤثر در چنین عرصه‌های، احساس امنیت و آرامش داشته باشند.

با این وجود، تحقیقات بسیاری نشان داده‌اند که عموماً زنان ترس بیشتری را حس می‌کنند تا مردان (صنعت‌خواه، ۱۳۹۴: ۱۵۴ و فروغ‌زاده و شریعتی مزینانی، ۱۳۹۴: ۱)، گرچه ممکن است کمتر از مردان قربانی شوند (هوارد^۱، ۱۹۹۹: ۲۱۹). بنابراین حتی اگر از بُعد عدالت اجتماعی و عدالت شهروندی به موضوع احساس امنیت زنان بنگریم، باید بگوییم که زنان نیز مانند مردان باید در فضای شهری که شهروند آن محسوب می‌شوند احساس راحتی و امنیت داشته باشند. این نیاز، در شهری همچون شهر بابل بیش از پیش احساس می‌شود. هسته اولیه شهر بابل براساس نیازهای مختلف منطقه‌ای و محلی چون کارکردهای اداری، اقتصادی و... شکل گرفته که محیط اجازه توسعه و پیشروی به آن را داده است. اما در طی سال‌های اخیر، براساس مطالعات میدانی و مشاهدات عینی می‌توان گفت که این شهر از نظر بافت شهری دچار ابهام؛ بهم ریختگی و در هم ریختگی است (لحمیان، ۱۳۹۵: ۱۵۷) و توسعه بی‌برنامه، تغییر سریع و عدم ثبات منجر به عدم توازن به ویژه رشد مناطق حاشیه‌ای همچون «جوکی محله»، «موزیرج»، «سیاه تلی»، «چنگیزخانی» شده است که برای وقوع انواع جرایم و آسیب‌های اجتماعی در فضای شهری مستعد هستند. این امر در نهایت احساس امنیت اجتماعی شهروندان به ویژه زنان را با مشکل مواجه می‌سازد. بر این مبنا، پرسش اساسی پژوهش حاضر این است که عوامل اجتماعی اثرگذار بر میزان احساس امنیت اجتماعی زنان شهر بابل کدامند؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

احساس امنیت اجتماعی

امنیت به عنوان حق بنیادین و پیش‌نیازی برای ابقا و ارتقای رفاه و سلامت مردم، در دو سطح «عینی» [امنیت] و «ذهنی» [احساس امنیت] قابل بررسی است. بدین ترتیب احساس امنیت اجتماعی مفهومی چندوجهی با ابعاد گوناگون است. زیرا احساس در فضای ذهنی و بین‌الذهانی شکل می‌گیرد و ثانیاً این احساس ناظر بر حوزه امنیت

1- Howard

می‌باشد که خود واجد صفاتی مانند ذهنی‌بودن، نسبی‌بودن و... است. بوزان به عنوان یکی از پایه‌گذاران مکتب کپنهاک و مطالعات سازه‌انگاره^۱، بر این باور است که «احساس ایمنی ذهنی یا اعتماد به دانستنی‌ها فشرده، به هیچ روی به منزله وجود امنیت واقعی یا درستی دریافت‌های شخصی نیست» (بوزان، ۱۳۷۸: ۸۶).

بدین ترتیب دریافتیم که امنیت هم یک احساس است و هم یک واقعیت و این دو یکی نیستند. اسچینیر^۲ (۲۰۰۸) تا آنجا پیش می‌رود که پیشنهاد می‌دهد بهتر بود دو اصطلاح متفاوت برای آنها به کار می‌بردیم. بسیاری از جامعه‌شناسان ضمن درک و تأیید اهمیت امنیت اجتماعی در سطح عینی، احساس امنیت را مهم‌تر و ضروری‌تر از وجود امنیت توصیف می‌کنند (کرامتی، ۱۳۸۵: ۱۵۱) و معتقدند عوامل بسیاری در فقدان یا کمبود این احساس در جوامع مختلف دخیل هستند. بر همین اساس شناسایی عوامل و عناصر تأمین احساس امنیت اجتماعی در زنان از پیش‌شرط‌های برنامه‌ریزی برای ارتقای سطح امنیت اجتماعی به شمار می‌رود.

سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی ذاتاً مادی نیست، در فرد هم وجود ندارد، بلکه در بین روابط موجود بین افراد وجود دارد و آنجا ظاهر می‌گردد (پاتنام^۳، ۱۹۹۳: ۳۰). جامعه‌شناسان مؤلفه‌ها و شاخص‌های مختلفی را برای سنجش میزان سرمایه اجتماعی معرفی نموده‌اند که از جمله آنها می‌توان به پیوندها و روابط اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی و اعتماد اجتماعی اشاره نمود. بوردیو^۴ معتقد است سرمایه اجتماعی «مجموع منابع بالفعل و بالقوه که به داشتن شبکه پایداری از روابط متقابل کم و بین نهادینه‌شده ناشی از آشنایی، مورد پذیرش قرار گرفتن و شناخته شده بودن، متصل و مربوط است» (بوردیو، ۱۹۸۶: ۲۴۸). کلمن^۵ به جای تعریف سرمایه اجتماعی بر حسب ماهیت و محتوا، به کارکرد آن توجه دارد و معتقد است «سرمایه اجتماعی از طریق کارکردش تعریف می‌شود و مقوله‌ای واحد نیست، بلکه متشکل از مقوله‌های متعددی است که دو ویژگی مشترک دارند: تمامی‌شان

1- Construction Security Studies
2-Schneier
3- Putnam
4- Bourdieu
5- Coleman

از جنبه‌ای از ساختار اجتماعی تشکیل شده‌اند و همچنین تمامی آنها برخی از کنش‌های افراد درون ساختار اجتماعی را تسهیل می‌نمایند» (کلمن، ۱۹۸۸: ۳۰۲). از نظر وی سرمایه اجتماعی در نهایت برای افراد سرمایه انسانی را به همراه دارد (وینتر^۱، ۲۰۰۰: ۲). پاتنام در کتاب «دموکراسی و سنت‌های مدنی» (۱۳۷۰)، سه شاخص را برای سرمایه اجتماعی مطرح می‌کند: ۱. آگاهی؛ ۲. مشارکت و همیاری و ۳. نهادهای مدنی. وی سرمایه اجتماعی را به عنوان اعتماد، هنجارها و شبکه‌های پیوند تعریف می‌کند که همکاری کنشگران برای نیل به سود متقابل را تسهیل می‌کند. نتیجه این همکاری، انواع متفاوتی از کنش‌های جمعی می‌باشد (وینتر، ۲۰۰۰: ۳). پس به طور دقیق‌تر سرمایه اجتماعی کمک‌کننده رفتار جمعی است (فیلد^۲، ۱۳۸۵: ۴۸).

در غالب پیشینه نظری و مطالعاتی، سرمایه اجتماعی متشکل از چهار بُعد مورد مذاقه قرار گرفته است؛

الف) انسجام اجتماعی

انسجام اجتماعی به عنوان یکی از ابعاد سرمایه اجتماعی عبارت است از میزان پابندی افراد جامعه به ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی و تلاش در جهت ایجاد و تقویت جامعه مدنی و احساس مسئولیت در قبال سرنوشت خود و دیگران در چارچوب عضویت در شبکه‌های اجتماعی میزان مشارکت در انتخابات قانونی می‌باشد (راد و فتحی، ۱۳۹۳: ۴۸).

ب) مشارکت اجتماعی

مشارکت اجتماعی عبارت است از شرکت فعال و سازمان یافته افراد و گروه‌های اجتماعی در امور اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و ... جامعه به گونه‌ای که:

- ۱- حداکثر قدرت جمعی از طریق بسیج همه امکانات و قوای جمع حاصل آید؛
- ۲- این قدرت جمعی در راستای نیل به مصالح، علایق و منافع جامعه جهت‌گیری شود؛
- ۳- از طریق مشارکت همه جانبه افراد و گروه‌های اجتماعی، پیوندها و انسجام

1- Winter
2- Field

اجتماعی استحکام یابد؛

۴- امکان بلوغ و شکوفایی استعدادها و تکامل و توسعه فردی و اجتماعی فراهم آید (نعمت‌اللهی و همکاران ۱۳۹۲: ۲۳).

ج) اعتماد اجتماعی

منظور از اعتماد اجتماعی، انتظاراتی است که بر اساس هنجارهای مشترک و صداقت و رفتارهای همکاری‌جویانه ایجاد می‌گردد (عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۴۸).

د) روابط اجتماعی

سرمایه اجتماعی در رابطه اجتماعی و مبتنی بر رابطه اجتماعی بر ساخته می‌شود. بورديو اساس سرمایه اجتماعی را تلاشی جهت دسترسی به منابع با استفاده از روابط اجتماعی می‌داند. سرمایه‌ای از روابط اجتماعی که در صورت نیاز، حمایت‌های سودمندی فراهم می‌کند. در این سطح از تعریف، سرمایه اجتماعی بر روابط فردی و شبکه‌های ارتباطی بین افراد، هنجارها و ارزش‌های غیررسمی حاکم بر آنها تأکید می‌گردد. بر این اساس، سرمایه اجتماعی موضوعاتی اعم از شدت و کیفیت روابط و تعاملات بین افراد و گروه‌ها، احساس تعهد و اعتماد دوجانبه به هنجارها و ارزش‌های مشترک را شامل می‌شود و به عنوان یک حس تعلق و همبستگی، پایه به هم پیوستگی اجتماعی می‌شود (دیداری و علمی، ۱۳۹۵: ۵۲).

نقش نیروی انتظامی

دو رهیافت نظری که بیشتر به ارزش‌های عینی اهمیت می‌دهند به رهیافت دولت‌محور و قدرت‌محور، مشهور هستند. مطابق این رویکردها، امنیت را می‌توان چنین تصور و تحدید نمود؛ وضعیتی که توسط قدرت برای صیانت مردم در قبال تهدیدات بیرونی، ایجاد می‌گردد. مسئولیت برقراری چنین امنیتی به طور کلی بر عهده دولت است. در واقع، دولت با دو روش مستقیم و غیرمستقیم امنیت را در جامعه برقرار می‌کند. در روش مستقیم، برقراری امنیت به واسطه ارگان‌هایی همچون پلیس و دستگاه‌های قضایی مطمع نظر می‌باشد (احمدی و اسمعیلی، ۱۳۸۹: ۱۷۱). در این مطالعه نقش پلیس یا نیروی انتظامی مدنظر است. بوزان، با استناد به گفته‌های جان

لاک نقل می‌کند که هدف اصلی انسان‌ها از اینکه خود را در اختیار دولت قرار می‌دهند، حفظ دارایی آن‌هاست که شاخه‌های مختلف امنیت از جمله این دارایی‌ها هستند (نبوی و همکاران، ۱۳۸۹: ۸۲). بدین ترتیب، استقرار نظم و امنیت در سطح جامعه از وظایف مهم و بالارزش نیروی انتظامی به حساب می‌آید. همان‌گونه که در شرح مأموریت و وظایف نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، اولین مورد تحت عنوان «استقرار نظم و امنیت و تأمین آسایش عمومی و فردی» عنوان گردیده است. در همین راستا، نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در جهت تولید و حفظ امنیت باید مقابله و مبارزه قاطع و مستمر با هرگونه خرابکاری یا هرگونه عوامل و حرکت‌هایی که مخل امنیت در سطوح فردی و اجتماعی شهروندان است، به انجام برساند.

رسانه‌های ارتباطی

امروزه رسانه‌های جمعی با کارکردهای مشخص و تعیین شده خود، جایگاه ویژه‌ای یافته‌اند. توانایی‌های ذاتی وسایل ارتباطی در جریان‌سازی‌های فرهنگی و سیاسی، تأثیر آن‌ها بر شیوه‌های رفتاری و سلیقه‌های عمومی و جایگاه آن‌ها به عنوان منبعی اصلی و مسلط برای ارائه تصاویر ذهنی از واقعیت‌ها، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی غیرقابل انکار است. این وسایل ضمن اینکه به عنوان واسطه‌ای در روابط اجتماعی نقش خود را ایفا می‌نمایند، قادرند در سطحی وسیع‌تر و مدت زمانی طولانی‌تر با مردم ارتباط برقرار کرده، تأثیر اولیه مدرسه، خانواده و مذهب و امثال آن را بر افراد تحت الشعاع قرار دهند (خواجه نوری و کاوه، ۱۳۹۲: ۵۸). این رسانه‌ها از یکسو بازتاب دهنده افکار عمومی بوده و از سوی دیگر با انتخاب و گزینش آگاهانه محتوای برنامه‌ها، به این افکار عمومی شکل می‌دهند. مهمترین وظایف رسانه‌ها بخش سرگرمی، تفریحی، اطلاع‌رسانی و همگن‌سازی اجتماعی آنها نیست. ایفای نقش اثرگذار رسانه‌ها، آنها را به عنوان اثرگذارترین عامل نظم، امنیت اجتماعی، وفاق، همبستگی و مشارکت مردمی درآورده است. رسانه‌های جمعی نقش بسیار مهمی در ارائه و اجرای برنامه‌های سیاسی، امنیتی و همچنین برانگیختن مشارکت مردمی در تأمین امنیت اجتماعی ایفا می‌کنند (مصطفوی، ۱۳۹۴: ۱۸-۱۱۷). برخی از محققان نیز در مطالعات خود بر تأثیر استفاده از رسانه‌ها بر احساس امنیت اجتماعی تأکید ورزیده‌اند. در واقع رسانه‌های ارتباط جمعی مانند تلویزیون و رادیو در شکل‌دادن به عقاید، نگرش‌ها و رفتارهای تأثیر اساسی دارند

(مهدی‌زاده، ۱۳۸۴: ۱۹۱). هیث و گیلبرت^۱ (۱۹۹۶) به نقل از زنگی‌آبادی و زنگنه، (۱۳۹۰: ۴۷) بر این باورند که رسانه‌ها بر احساس ناامنی مردم مؤثر هستند، اما این اثر، تحت تأثیر عوامل متعددی شامل حس‌نگری یا تصادفی بدون جرم و ویژگی‌های مخاطب می‌باشد.

در مطالعات داخلی، احساس امنیت اجتماعی تاکنون هم به صورت متغیر وابسته^۲ و هم به شکل متغیر مستقل^۳ مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است. در اینجا به برخی از مطالعاتی اشاره خواهد شد که احساس امنیت اجتماعی به عنوان متغیر اثرپذیر از متغیرهای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و جمعیتی دیگر مورد واکاوی قرار داده و از سوی دیگر نگاه جنسیت‌گرایانه در آنها غالب است. همچنین با توجه به کثرت مطالعات انجام شده در این زمینه - که خود می‌تواند نمایانگر اهمیت این موضوع در سطوح مختلف جامعه باشد- به مطالعاتی اشاره می‌شود که از سال ۱۳۹۰ به بعد در مجلات معتبر علمی منتشر شده باشند.

زنگی‌آبادی و زنگنه (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان «سنجش احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان شهرهای کوچک و مرزی (مطالعه موردی: شهر خواف)» نشان دادند که بین احساس امنیت و شاخص‌هایی چون: سرمایه اجتماعی، عملکرد رسانه‌ها، نقش نیروی انتظامی، پایگاه اجتماعی افراد و فضای فیزیکی شهر رابطه معناداری وجود دارد. ابراهیم‌زاده و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان «احساس امنیت شهروندان و عملکرد پلیس (مورد مطالعه شهر زاهدان)» نشان دادند که توانمندی و فعالیت اجتماعی پلیس رابطه مستقیم و معناداری با افزایش احساس امنیت در میان شهروندان زاهدانی دارد. رخشانی نسب و اسفندیاری مهنی (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «تحلیل عوامل مؤثر بر احساس امنیت در بین شهروندان شهر زاهدان (با تأکید بر سرمایه اجتماعی)» نشان داده‌اند که میزان احساس امنیت شهروندان زاهدانی در مجموع پایین‌تر از حد متوسط است. انتظاری و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «احساس امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن با تأکید بر نقش پلیس (مورد مطالعه: شهر نور)» نشان دادند که به ترتیب میزان اعتماد اجتماعی، نگرش به عملکرد نیروی

1-Heath&Gilbert

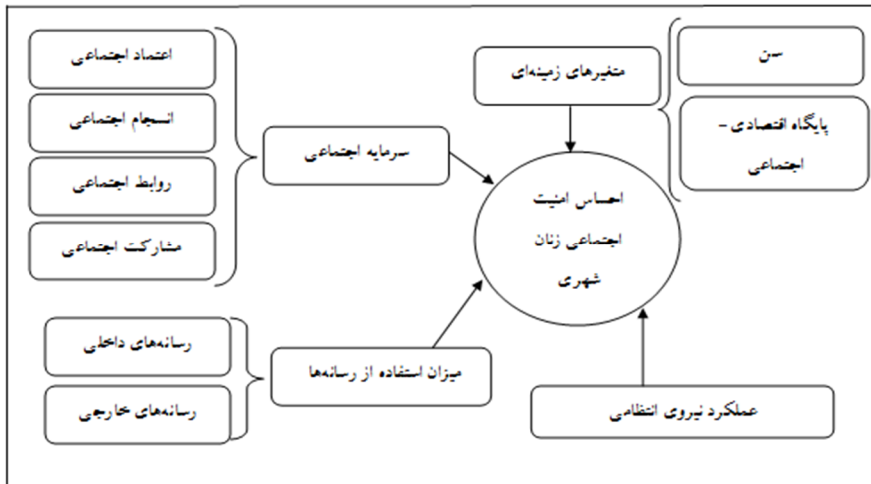
2- Dependent Variable

3- Independent Variable

انتظامی، میزان مشارکت اجتماعی و پایگاه اقتصادی- اجتماعی پاسخگویان، در تبیین میزان احساس امنیت اجتماعی شهروندان نوری سهم عمده‌ای داشته است. فروغ‌زاده و شریعتی مزینانی (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «بررسی احساس امنیت زنان در فضاهای عمومی شهر مشهد» نشان دادند میزان احساس امنیت پایین زنان شهر مشهدی در فضاهای عمومی شهری بوده است. صنعت‌خواه (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه میان سرمایه اجتماعی و احساس امنیت زنان در شهر تهران» نشان داد که اعتماد نهادی، مشارکت سیاسی و اعتماد عمومی به ترتیب بیشترین تأثیر را بر احساس امنیت زنان دارند. بزرگوار و همکاران (۱۳۹۶) در مطالعه‌ای با عنوان «سنجش احساس امنیت شهروندان در شهر جدید هشتگرد» نشان دادند که میان دو متغیر جنس با میزان احساس امنیت رابطه معنی‌داری وجود دارد. چنانچه زنان نسبت به مردان در شهر جدید هشتگرد احساس امنیت کمتری دارند. همچنین تفاوت معناداری بین گروه‌های سنی و میزان درآمد ماهیانه خانوار با احساس امنیت در شهر وجود دارد. به نحوی که محله‌های دارای پایگاه اقتصادی و اجتماعی پایین و همچنین گروه‌های آسیب‌پذیر از جمله کودکان و زنان در شهر از میزان احساس امنیت پایین‌تری برخوردارند. مرادی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «مطالعه بررسی نقش مشارکت شهروندان در تأمین احساس امنیت اجتماعی» نشان داد که متغیرهای اعتماد اجتماعی، رضایت از عملکرد پلیس، استفاده از رسانه‌های جمعی و عضویت افراد در نهادها بر میزان احساس امنیت اجتماعی آنان اثر می‌گذارد. رادفر و حبیب‌زاده (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی» نشان دادند میزان احساس امنیت اجتماعی شهروندان اراکی بر اساس میزان ضریب همبستگی متأثر از متغیرهای عملکرد ناجا، آگاهی اجتماعی، رضایت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، پایگاه اقتصادی-اجتماعی، مشارکت اجتماعی و منشأ اجتماعی است. فرهادی‌خواه و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت در بافت فرسوده» نشان دادند که مشارکت اجتماعی و اعتماد اجتماعی بیشترین تأثیر را بر احساس امنیت داشته‌اند.

دنزجا^۱ و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان «نقش سرمایه اجتماعی در امنیت غذایی روستایی: مطالعه موردی مناطق دوو^۲ و لیونگوه^۳ در مرکز مالاوی^۴» نشان دادند که سرمایه اجتماعی نقش بسیار مهمی در ایجاد امنیت در میان گروه نمونه داشته است. محققان در نهایت سرمایه اجتماعی را یکی از عوامل امنیت برای افراد جامعه معرفی کرده‌اند. یی^۵ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «انسجام خانوادگی و سازگاری اجتماعی دانشجویان دانشگاه چینی: تأثیرات واسطه‌ای احساس امنیت و روابط شخصی» نشان دادند که احساس امنیت دانشجویان به شکل واسطه‌ای، از طریق متغیر انسجام خانواده بر سازگاری اجتماعی دانشجویان اثر معنادار و مثبت برجای می‌گذارد.

مدل مفهومی پژوهش

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی پژوهش

با توجه به اینکه پژوهش حاضر به دنبال مطالعه رابطه عوامل اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی زنان است، از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت داده‌ها، توصیفی-تحلیلی

1-Dzanja
2- Dowa
3- Lilongwe
4- Malawi
5-Ye

است که به روش پیمایشی^۱ مقطعی انجام شد. جهت جمع‌آوری داده‌ها از تکنیک پرسشنامه استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر، کلیه‌ی زنان بالای ۱۸ سال شهر بابل است و نمونه‌ی پژوهش با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای و روش تصادفی ساده، بوده است. حجم نمونه پژوهش حاضر با استفاده از فرمول کوکران^۲ ۳۷۶ بوده که در نهایت ۳۷۴ پرسش‌نامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای بررسی اعتبار پرسشنامه تحقیق از اعتبار صوری و با مراجعه به متخصصان این حوزه، بهره گرفته شد. جهت نیل به پایایی مورد قبول، با استفاده از آماره آلفای کرونباخ، همسازی گویه‌ها و سازگاری درونی پرسشنامه محقق‌ساخته تأمین شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده از آماره‌های توصیفی و استنباطی (آزمون تی، تحلیل واریانس و رگرسیون چندمتغیره) استفاده شده است. جدول زیر مقادیر بدست آمده از آزمون آلفای کرونباخ را به نمایش می‌گذارد.

جدول شماره ۱. ضرایب بدست آمده از آزمون آلفای کرونباخ

متغیر	تعداد گویه	میزان آلفای کرونباخ
احساس امنیت اجتماعی	۱۶	۰/۸۷
سرمایه اجتماعی	۳۷	۰/۸۲
عملکرد نیروی انتظامی	۸	۰/۷۶
استفاده از رسانه‌های ارتباطی	۱۲	۰/۷۴
مجموع	۷۳	۰/۷۹

یافته‌های پژوهش

الف) یافته‌های توصیفی

جدول شماره ۲. توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب سن، تأهل و تحصیلات

سطح تحصیلات	وضعیت تأهل	سن پاسخگویان																
		زیر ۲۰ سال	۲۰-۳۰ سال	۳۱-۴۰ سال	۴۱-۵۰ سال	۵۱-۶۰ سال	بالتر از ۶۰ سال	مجموع	مناهل	مجرد	مجموع	بیسواد	زیر دیپلم	دیپلم	فوق دیپلم	کارشناسی	کارشناسی ارشد و بالاتر	مجموع
		۲۵	۱۳۲	۹۳	۶۱	۳۵	۲۱	۳۶۷	۲۰۳	۱۶۸	۳۷۱	۱۵	۵۶	۱۲۱	۵۹	۱۰۱	۷	۳۵۹
		۶/۸	۳۵/۹	۲۵/۴	۱۶/۶	۹/۶	۵/۷	۱۰۰	۵۴/۷	۴۵/۳	۱۰۰	۴/۲	۱۵/۶	۳۳/۸	۱۶/۴	۲۸/۱	۱/۹	۱۰۰
	فراوانی																	
	درصد																	

جدول شماره ۳. توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب میزان احساس امنیت

میزان احساس امنیت		احساس امنیت	
میزان احساس امنیت	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
خیلی پایین	۳۱	۸/۲	۸/۲
پایین	۹۴	۲۵/۱	۳۳/۳
متوسط	۱۷۱	۴۵/۸	۷۹/۱
بالا	۶۷	۱۸/۰	۹۷/۱
خیلی بالا	۱۱	۲/۹	۱۰۰/۰
جمع	۳۷۴	۱۰۰/۰	-----
میانگین		۲/۲۶	

جدول شماره ۴. آمارهای توصیفی متغیرهای مستقل

متغیر	میزان درصد					میانگین
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
سرمایه اجتماعی	۳/۱	۱۲/۸	۴۱/۰	۲۹/۴	۸/۶	۲/۷۶
انسجام اجتماعی	۳/۶	۲۲/۷	۳۹/۱	۲۷/۴	۷/۲	۲/۹۱
روابط اجتماعی	۸/۲	۲۹/۸	۳۶/۸	۱۹/۷	۵/۵	۳/۰۱
مشارکت اجتماعی	۴/۶	۲۱/۲	۳۵/۹	۲۹/۹	۸/۴	۲/۸۲
اعتماد اجتماعی	۳/۲	۱۳/۹	۴۱/۱	۳۰/۷	۱۱/۱	۲/۶۹
عملکرد نیروی انتظامی	۸/۵	۳۰/۸	۳۴/۸	۲۱/۶	۳/۴	۳/۲۲
استفاده از رسانه‌ها	۷/۳	۲۴/۱	۳۵/۶	۲۵/۱	۷/۹	۲/۹۶

ب) یافته‌های استنباطی

جدول شماره ۵. ضرایب همبستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل و وابسته

پایگاه اجتماعی-اقتصادی ارزیابی عملکرد پلیس	استفاده از رسانه‌ها				سرمایه اجتماعی			متغیرهای مستقل	متغیر وابسته			
	کل	خارجی	داخلی	کل	اعتماد اجتماعی	مشارکت اجتماعی	روابط اجتماعی			انسجام اجتماعی	بن	
	۰/۱۴۹	۰/۳۲۸	۰/۳۵۷	۰/۰۷۸	۰/۳۳۹	۰/۳۲۲	۰/۳۵۷	۰/۲۹۰	۰/۳۰۱	۰/۳۴۳	۰/۱۰۱	ضریب همبستگی
	۰/۰۰۹	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۹۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۶۱	سطح معناداری

جدول فوق، نتایج آزمون همبستگی پیرسون میان متغیر احساس امنیت اجتماعی زنان شهری و تمامی متغیرهای مستقل تحقیق را به نمایش می‌گذارد که در برگزیده اطلاعاتی در باب اثبات یا رد فرضیات پژوهش به شمار می‌روند. بر این اساس باید اذعان نمود که بین سرمایه اجتماعی با ضریب همبستگی برابر با ۰/۳۲۲ درصد و تمامی مؤلفه‌های آن شامل اعتماد اجتماعی (با ضریب همبستگی برابر با ۰/۳۵۷ درصد)، مشارکت اجتماعی (با ضریب همبستگی برابر با ۰/۲۹۰ درصد)، انسجام اجتماعی (با

ضریب همبستگی برابر با ۰/۳۴۳ درصد) و روابط اجتماعی (با ضریب همبستگی برابر با ۰/۳۰۱ درصد) و احساس امنیت اجتماعی زنان شهری رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد که این رابطه با اطمینان ۹۹ درصد قابل پذیرش است. وجود این رابطه نمایان می‌کند که هرچه میزان سرمایه اجتماعی زنان شهری بالاتر رود میزان احساس امنیت اجتماعی آنان نیز افزایش می‌یابد.

همچنین بین میزان استفاده از رسانه‌های ارتباطی و احساس امنیت اجتماعی زنان شهری رابطه معنادار ($\text{sig}=0/000$) و معکوس وجود دارد. بدین معنا که هرچه میزان استفاده از رسانه‌های ارتباطی افزایش یابد، میزان احساس امنیت اجتماعی زنان شهری کاهش می‌یابد. البته قابل ذکر است که میزان استفاده از رسانه‌های خارجی توسط پاسخگویان بر میزان احساس امنیت اجتماعی آنان اثرگذار نبوده است.

سنجش رابطه میان ارزیابی زنان شهری از عملکرد نیروی انتظامی و احساس امنیت اجتماعی آنان نشان می‌دهد که میان دو متغیر مذکور رابطه معنادار و مثبت برقرار است. بدین ترتیب فرض وجود رابطه میان دو متغیر، با ۹۹ درصد اطمینان و ضریب همبستگی برابر با ۰/۳۲۸ و با سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ درصد، تأیید می‌گردد.

بررسی رابطه میان متغیرهای زمینه‌ای تحقیق و احساس امنیت اجتماعی زنان شهری نیز نشان داد که متغیر سن بر این میزان اثر معناداری از خود برجای نمی‌گذارد. اما میزان احساس امنیت از سطح پایگاه اقتصادی- اجتماعی زنان تأثیر می‌پذیرد و این تأثیرگذاری به شکلی مثبت (با ضریب همبستگی برابر با ۰/۱۴۹ درصد) و معنادار ($\text{sig}=0/009$) است. بدین معنا که هرچه زنان شهری از پایگاه اقتصادی- اجتماعی بالاتری برخوردار باشند، میزان احساس امنیت ایشان نیز افزایش می‌یابد. هر چند که میزان ضریب همبستگی بدست آمده (۰/۱۴۹ درصد) نشان می‌دهد که شدت این رابطه، قوی نیست.

رگرسیون چندمتغیره

جدول شماره ۶. خلاصه مشخصات رگرسیون چند متغیری

R	R ²	R تعدیل یافته	انحراف استاندارد
۰/۴۵۷	۰/۳۱۴	۰/۳۰۹	۴/۱۵۴۲۴

جدول شماره ۷. منابع تغییرات متغیر وابسته (تحلیل واریانس)

ضرایب	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معناداری
رگرسیون	۳۶۵۴/۱۴۵	۵	۵۱۲/۲۶۱		
باقیمانده	۷۵۴۱/۳۶۷	۳۶۹	۲۱/۴۱۳	۲۳/۱۶۵	۰/۰۰۰
کل	۱۱۱۹۵/۵۱۲	۳۷۴	---		

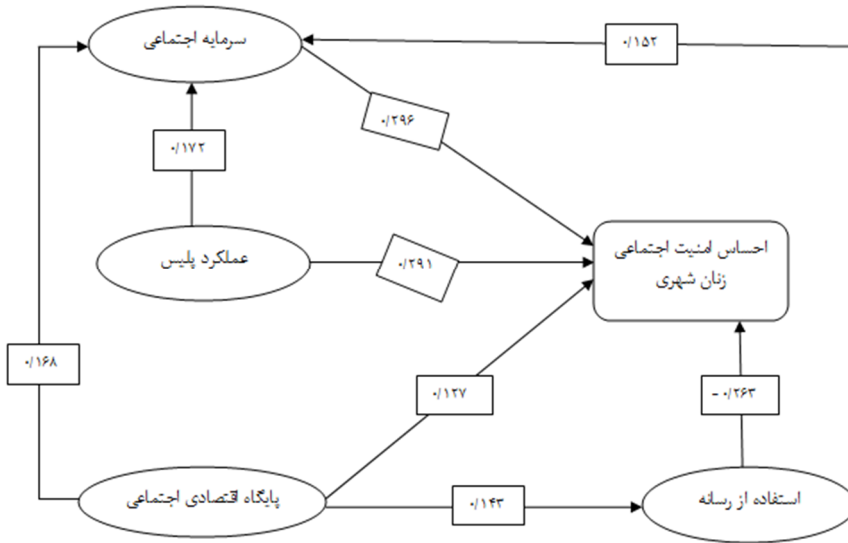
جدول شماره ۸. ضرایب تأثیر رگرسیونی

عنوان متغیر	B	انحراف استاندارد	Beta	T	sig
سرمایه اجتماعی	۰/۶۵۰	۰/۱۳۹	۰/۲۹۶	۴/۶۹۶	۰/۰۰۰
ارزیابی از عملکرد نیروی انتظامی	۰/۶۴۲	۰/۱۳۷	۰/۲۹۱	۴/۶۸۷	۰/۰۰۰
استفاده از رسانه‌های ارتباطی	-۰/۵۸۹	۰/۱۲۴	-۰/۲۶۳	-۴/۵۳۱	۰/۰۰۰
پایگاه اجتماعی-اقتصادی	۰/۲۹۴	۰/۰۶۲	۰/۱۲۷	۲/۲۶۶	۰/۰۰۸
سن	۰/۰۴۹	۰/۰۲۴	۰/۰۶۸	۰/۶۵۴	۰/۳۲۴
عدد ثابت (constant)	۸/۲۰۹	۱/۹۴۱		۴/۲۳۰	۰/۰۰۰

بر اساس اطلاعات جدول شماره ۶، مقدار ضریب تعیین برابر با ۳۱/۴ درصد است که نمایانگر میزان تبیین واریانس و تغییرات متغیر وابسته تحقیق (میزان احساس امنیت اجتماعی زنان شهری) توسط کلیه متغیرهای مستقل تحقیق است. مقدار باقیمانده (۶۸/۶ درصد) نیز به متغیرها و شاخص‌های دیگری مربوط می‌شود که در تحقیق پیش‌رو مورد بررسی و مطالعه قرار نگرفته است. میزان F برابر با ۲۳/۱۶۵ است که نشان می‌دهد ضریب تعیین بدست آمده به لحاظ آماری به احتمال خطای کمتر از یک درصد معنادار است (جدول شماره ۷). اطلاعات جدول شماره ۸ (نیز میزان معناداری متغیرهای مستقل با متغیر وابسته را با ضرایب بتای هر یک از متغیرها به نمایش می‌گذارد.

تحلیل مسیر

روش تحلیل مسیر^۱ برخلاف روش تحلیل رگرسیون که تنها تأثیر مستقیم هر یک از متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته را پیش‌بینی می‌کند، امکان پیش‌بینی تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته فراهم شده است. نمودار ذیل، نمایانگر این تأثیرات است.

شکل ۲. نمودار تحلیل مسیر

بحث و نتیجه‌گیری

«زنان به عنوان آسیب‌پذیرترین قشر اجتماعی در رابطه به موضوع امنیت» (احمدی و اسمعیلی، ۱۳۸۹) محسوب می‌شوند که پژوهش حاضر درصدد شناخت میزان احساس امنیت اجتماعی زنان و تأثیر عوامل اجتماعی و جمعیتی مؤثر بر آن برآمده است. این مطالعه به صورت کمی و با استفاده از روش پیمایش صورت پذیرفت. نتایج پژوهش حاکی از آن است که میزان احساس امنیت زنان بالای ۱۸ سال شهر بابل در حد متوسط رو به پایین (میانگین ۲/۲۶ از ۵) بوده است. پایین بودن میزان احساس امنیت زنان نوعی «پارادوکس» را به نمایش می‌گذارد، چرا که شاید زنان کمتر از مردان در

1- Path Analysis

معرض تهدیدات و جرایمی قرار بگیرند که امنیت آنان را به خطر اندازد. با این وجود زنان احساس ناامنی بیشتری را تجربه می‌کنند. نتیجه بدست آمده با تحقیقات و مطالعات صورت گرفته در کشور نظیر مطالعه صنعت‌خواه (۱۳۹۴) و فروغ‌زاده و شریعتی مزینانی (۱۳۹۴) همسوست.

هم‌چنین در این مطالعه نشان داده شد که هرچه میزان سرمایه اجتماعی در جامعه بیشتر باشد به همان میزان احساس امنیت اجتماعی در میان زنان شهری بیشتر خواهد بود. این نتیجه مشابه نتایجی است که در تحقیقات زنگی آبادی و زنگنه (۱۳۹۰)، فرهادی‌خواه و همکاران (۱۳۹۸) و نیازی و همکاران (۱۳۹۵) بدست آمده است. هم‌چنین موحد و دیگران (۱۳۹۱) و نیازی و فرشادفر (۱۳۹۰) به وجود رابطه میان اعتماد اجتماعی به عنوان یکی از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی اشاره کرده‌اند. بر این اساس، توجه به آثار سرمایه اجتماعی و بهره‌برداری از آنها در جهت تأمین امنیت و احساس آن به ویژه در میان جامعه زنان، از اهمیت وافری برخوردار است.

علاوه بر این، بررسی رابطه بین احساس امنیت و نگرش زنان نسبت به عملکرد نیروی انتظامی نمایانگر اثری مستقیم و معنادار بین این دو متغیر بوده است. مطالعات زنگی آبادی و زنگنه (۱۳۹۰)، انتظاری و همکاران (۱۳۹۴)، ابراهیم‌زاده و همکاران، (۱۳۹۲) و مرادی (۱۳۹۶) نیز وجود این رابطه را تأیید نموده است. ذکر این نکته ضروری است که با وجود اینکه نتایج نشان داد زنان از سطح پایین احساس امنیت برخوردارند، اما نباید تصور کرد که صرفاً نیروی انتظامی در این مسئله نقش دارد. به عبارتی نیروی انتظامی تنها بخشی از تأمین احساس امنیت را برعهده دارد. بدین ترتیب وجود احساس ناامنی یا احساس امنیت پایین در میان زنان شهری را نمی‌توان تنها به نهاد نیروی انتظامی نسبت داد و چنین نسبتی تا حدودی غیرواقع‌بینانه به نظر می‌رسد. هم‌چنین، بررسی رابطه میان احساس امنیت اجتماعی زنان و میزان استفاده از رسانه‌های ارتباطی نشان داد که میان دو متغیر مورد بحث، رابطه‌ی معنادار و معکوس وجود دارد. اما میان استفاده از رسانه‌های خارجی و متغیر وابسته رابطه‌ی دیده نشد. نتایج مطالعه مرادی (۱۳۹۶) نیز در راستای نتایج پژوهش پیش‌رو بوده است. از میان متغیرهای جمعیتی نیز، نتایج نشان داد که پایگاه اقتصادی- اجتماعی زنان بر احساس امنیت آنان اثری مثبت و مستقیم دارد. نتیجه مذکور با نتایج تحقیقات زنگی آبادی و

زنگنه (۱۳۹۰) و رادفر و حبیبزاده (۱۳۹۷) در یک راستا قرار دارند. اما مطالعه افشانی و ذاکری هامانه (۱۳۹۱) این یافته را رد می‌کند. اما در این مطالعه مانند مطالعه زنگی آبادی و زنگنه (۱۳۹۰) نشان داده شد که سن زنان مورد مطالعه بر میزان احساس امنیت آنان اثرگذار نبوده است.

پیشنهادها

- در زمینه بهبود و ارتقای سطح سرمایه اجتماعی در شهر بابل و افزایش احساس امنیت اجتماعی، تشکیل شورای محله و شرکت دادن بیشتر زنان شهری در اداره امور شهری به طور کلی و محله خود به طور خاص می‌تواند افزایش احساس امنیت اجتماعی در میان این گروه را در پی داشته باشد؛
- امکان مداخله به زنان در فرایند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری برای ایجاد امنیت در مناطق مختلف شهری داده شود تا در نتیجه آن اعتماد اجتماعی ایجاد شده و سطح مشارکت اجتماعی آنان در امور شهری بالاتر برود؛
- به نیازها و خواسته‌های گروه زنان در نواحی شهری توسط مدیران و مسئولان شهری توجه بیشتر و جامع‌تری مبذول گردد؛
- حوزه‌های عمومی‌ای که زنان بیشترین استفاده را از آنها دارند همچون بازارهای خرید و پاساژها و پارک‌ها در جهت ارتقای احساس امنیت اجتماعی آنان ساماندهی شود؛
- فراهم‌سازی بسترهای گسترش روابط [شبکه] اجتماعی با آموزش روابط سهل و آسان و مزایا و منافع گسترش اینگونه روابط در نظام‌های جامعه‌پذیری جامعه همچون مدارس و دانشگاه‌ها فراهم و در رسانه‌های جمعی همچون صدا و سیما برجسته شود تا تقویت روابط اجتماعی و در نتیجه افزایش احساس امنیت اجتماعی را در پی داشته باشد؛
- در رسانه‌های ارتباط جمعی به ویژه رسانه‌های داخلی اخبار و برنامه‌ها پخش و بازپخش گردند که در راستای افزایش احساس امنیت شهروندان به ویژه زنان باشند؛

- سایر ارگان‌ها و سازمان‌های دولتی و غیردولتی نیز در کنار نیروی انتظامی به ایفای نقش خود در راستای ایجاد و حفظ و تداوم امنیت و احساس امنیت اجتماعی بپردازند و در همین راستا می‌بایست سیاست‌های کلان و در نتیجه برنامه‌های عملیاتی سطوح خرد به نحوی مدون گردند که به صورت یکپارچه و هماهنگ در راستای واحد (افزایش احساس امنیت) گام بردارند.

تقدیر و تشکر

در پایان بر خود لازم می‌دانیم از تمامی زنانی که در شهر بابل با نهایت دقت به سوال‌های پژوهشگران پاسخ داده‌اند، صمیمانه تشکر و قدردانی کنیم.

- ابراهیم‌زاده، عیسی؛ یاری، منیر؛ فراهانی، راضیه و صحرایی، احمد (۱۳۹۲). احساس امنیت شهروندان و عملکرد پلیس (مورد مطالعه شهر زاهدان). فصلنامه انتظام اجتماعی، سال پنجم، شماره ۱، صص ۳۵-۷.
<https://www.sid.ir/Fa/Journal/ViewPaper.aspx?id=247131>.
- احمدی، یعقوب و اسمعیلی، عطاء (۱۳۸۹). سنجش احساس امنیت زنان مبتنی بر عوامل چندبُعدی و میان رشته‌ای در شهر مشهد. جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیست و یکم، شماره پیاپی ۳۸، شماره دوم، صص ۱۶۹-۱۹۰.
http://jas.ui.ac.ir/article_18158.html.
- افشانی، سیدعلیرضا و ذاکری هامانه، راضیه (۱۳۹۱). مطالعه تطبیقی میزان احساس امنیت اجتماعی زنان و مردان ساکن شهر یزد. زن در توسعه و سیاست، دوره ۱، شماره ۳، صص ۱۶۲-۱۴۵.
https://journals.ut.ac.ir/article_29486.html.
- انتظاری، علی؛ اسدیپور، عهدیه و احمدی اهنک، کاظم (۱۳۹۴). احساس امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن با تأکید بر نقش پلیس (مورد مطالعه: شهر نور). فصلنامه انتظام اجتماعی، سال ۷، شماره ۴، صص ۳۴-۷.
<https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?id=298268>.
- بزرگوار، علیرضا؛ زیاری، کرامت‌الله و تقوایی، مسعود (۱۳۹۶). سنجش احساس امنیت شهروندان در شهر جدید هشتگرد. مدیریت شهری، شماره ۴۹، صص ۳۸۵-۳۶۷.
<https://www.magiran.com/paper/1801895>.
- بوزان، باری (۱۳۷۸). مردم، دولت‌ها و هراس. ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: انتشارات مطالعات راهبردی.
- حسینی، حسین (۱۳۸۶). احساس امنیت: تأملی نظری بر پایه یافته‌های پژوهشی. فصلنامه امنیت، سال پنجم، شماره ۴.
<https://www.magiran.com/volume/39591>.
- چنی، دیوید (۱۳۷۸). سبک زندگی. ترجمه علیرضا چاووشی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- خواجه نوری، بیژن و کاوه، مهدی (۱۳۹۲). مطالعه رابطه بین مصرف رسانه‌ای و احساس امنیت اجتماعی. پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال دوم، شماره پیاپی ۶، شماره دوم، صص ۷۸-۵۷.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=224661>.

- دیداری، چنور و علمی، محمود (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و موفقیت تحصیلی دانشجویان کارشناسی دوره روزانه دانشگاه کردستان در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷. مطالعات جامعه‌شناسی، سال هشتم، شماره سی‌ام، صص ۴۷-۶۱.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=466107>.
- رادفر، محمدرضا و حبیب‌زاده، اصحاب (۱۳۹۶). عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی. فصلنامه انتظام اجتماعی، سال ۱۰، شماره ۲، صص ۸۴-۵۳.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=469539>.
- رفیع‌پور، فرامرز (۱۳۷۵). جامعه، احساس و موسیقی. تهران: شرکت سهامی انتشار.
- زنگی‌آبادی، علی و زنگنه، مهدی (۱۳۹۰). سنجش احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان شهرهای کوچک و مرزی (مطالعه موردی: شهر خواف). فصلنامه دانش انتظامی، سال سیزدهم، شماره اول، صص ۴۱-۶۵.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=150192>.
- زیباکلام، صادق؛ اصبغی، حسین و افشاری، داوود (۱۳۸۹). تأثیر پایگاه اجتماعی-اقتصادی بر مشارکت سیاسی (مطالعه موردی: شهرستان دشتستان). مطالعات سیاسی، دوره ۳، شماره ۹، صص ۳۱-۴۹.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=159786>.
- ساروخانی، باقر و منیژه نویدنیا (۱۳۸۵). بررسی امنیت اجتماعی خانواده و محل سکونت در تهران. مجله اینترنتی فصل نو، سال دوم، خرداد ۱۳۸۶، صص ۸۷-۱۰۶.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=56893>.
- ساروخانی، باقر و هاشم‌نژاد، فاطمه (۱۳۹۰). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی (مؤلفه‌های آن) و احساس امنیت اجتماعی در بین جوانان شهر ساری. فصلنامه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، سال دوم، شماره دوم، صص ۸۱-۹۴.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=153527>.
- صنعت‌خواه، علیرضا (۱۳۹۴). بررسی رابطه میان سرمایه اجتماعی و احساس امنیت زنان در شهر تهران. فصلنامه زن و جامعه، سال ۶، شماره ۴، صص ۱۶۷-۱۴۵.
http://jzvzj.miau.ac.ir/article_1740.html.
- عرشی‌ها، مریم‌السادات و مدیری، آتوسا (۱۳۹۰). تأثیر فضاهای جنسیتی‌شده بر احساس امنیت زنان نمونه‌های موردی میدان مادر و میدان راه آهن. فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۳، صص ۱۴۲-۱۱۹.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=160326>.

- فرهادی خواه، حسین؛ سیدعلی پور، سیدخلیل؛ زیاری، کرامت اله و اندرز، امید (۱۳۹۸). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت در بافت فرسوده. فصلنامه انتظام اجتماعی، سال ۱۰، شماره ۳، صص ۴۵-۶۶.
<https://www.magiran.com/volume/152996>.
- فروغزاده، سیمین و شریعتی مزینانی، سعید (۱۳۹۴). بررسی احساس امنیت زنان در فضاهای عمومی شهر مشهد. فصلنامه انتظام اجتماعی، سال ۷، شماره ۲، صص ۳۲-۱.
<https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?id=298099>.
- فیلد، جان (۱۳۸۸). سرمایه اجتماعی. ترجمه غلامرضا غفاری و حسین رضانی، تهران: انتشارات کویر.
- قدس، حسین (۱۳۸۷). سیمای اقتصادی استان مازندران. تهران: بهار نارنج.
- کرامتی، مهدی (۱۳۸۵). بررسی میزان احساس امنیت در بین شهروندان مراکز استان‌های کشور (پیمایش دوم). فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، سال دوم، شماره ۷ و ۶.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=108589>.
- لحمیان، رضا (۱۳۹۵). بررسی ارتباط بین طراحی و بازطراحی فضاهای شهری و وقوع جرم (موردپژوهی: شهر بابل). فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال ۷، شماره پیاپی ۲۵، صص ۱۶۶-۱۵۵.
http://jzpm.miau.ac.ir/article_2258.html.
- مرادی، علی (۱۳۹۶). مطالعه بررسی نقش مشارکت شهروندان در تأمین احساس امنیت اجتماعی. فصلنامه انتظام اجتماعی، سال ۹، شماره ۴، صص ۱۶۶-۱۳۹.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=316666>.
- مرکز مطالعات و اطلاعات راهبردی (۱۳۹۳). استان در یک نگاه- استان مازندران. وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی.
- مصطفوی، فرحناز (۱۳۹۴). نقش رسانه‌ها در امنیت اجتماعی. فصلنامه علمی-تخصصی دانش انتظامی پلیس پایتخت، سال هشتم، شماره ۱، شماره پیاپی ۲۴، صص ۱۲۵-۱۱۲.
[tehran.jrl.police.ir > article_14844](http://tehran.jrl.police.ir/article_14844).
- مهدی‌زاده، منیژه (۱۳۸۴). تلویزیون، مخاطب و نگرش. مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره ششم، شماره ۴.
http://www.jsi-isa.ir/article_25432.html.
- موحد، مجید؛ عنایت، حلیمه و حیدری، اله رحم (۱۳۹۱). مطالعه رابطه‌ی اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در میان جوانان ۲۹-۱۵ سال ساکن شهرهای شیراز و یاسوج. جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیست و سوم، شماره پیاپی ۴۵، شماره‌ی اول، صص ۱۰۴-۸۱.
http://www.journals.ui.ac.ir/article_18253.html.

- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. In, J. Richardson (ed.), Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. American journal of sociology, 94, S95-S120.
<https://doi.org/10.1086/228943>.
- Dzanja, J., Christie, M., Fazey, I., & Hyde, T. (2015). The Role of Social Capital in Rural Household Food Security: The Case Study of Dowa and Lilongwe Districts in Central Malawi. Journal of Agricultural Science, 7(12), 165-176.
<https://doi.org/10.5539/jas.v7n12p165>.
- Galbraith, J.K. (1997) 'The Age of Uncertainty', Cambridge: polity Press, institute (COPRI) Working papers.
- Hale, C. (1996). Fear of crime: A review of the literature. International review of Victimology, 4(2), 79-150.
<https://doi.org/10.1177/026975809600400201>.
- Howard, J. (1999). Fear of crime, Society of Alberta.
- Maslow, A. H. (1981). Motivation and personality. Prabhat Prakashan.
- McCrea, R., Shyy, T. K., Western, J., & Stimson, R. J. (2005). Fear of crime in Brisbane: Individual, social and neighbourhood factors in perspective. Journal of Sociology, 41(1), 7-27.
<https://doi.org/10.1177/1440783305048381>.
- Putnam, R. (1993). The prosperous community: Social capital and public life. The american prospect, 13(Spring), Vol. 4.
<http://www.prospect.org/print/vol/13>.
- Schneier, B. (2008, June). The psychology of security. In International conference on cryptology in Africa (pp. 50-79). Springer, Berlin, Heidelberg.
https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-540-68164-9_5.
- Winter, I. C. (2000). Towards a theorised understanding of family life and social capital (p. 21). Melbourne: Australian Institute of Family Studies.
<https://catalogue.nla.gov.au/Record/445803>.
- Ye, B., Lei, X., Yang, J., Byrne, P. J., Jiang, X., Liu, M., & Wang, X. (2019). Family cohesion and social adjustment of chinese university students: the mediating effects of sense of security and personal relationships. Current Psychology, 1-12.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s12144-018-0118-y>.

Archive of SID